

От стр.10

ИВАН НИКОЛОВ

Знам, и лодката на сушата ще
издъхне като теб –
пред сърцето ми, намушкано от
карфици с ленти креп...

Запомнете тази метафора: „...пред сърцето ми, намушкано от карфици с ленти креп”. Тя ще зазвучава все по-силно, все по-властно в съзнанието му през следващите няколко години и ще се превъплъщава в предчувствието, отвеждащо към безвъзвратното му решение за трагичния край. Теренът към този край беше разчистен и от няколко драматични обстоятелства, които не можа да понесе доверчивата му душа.

Живеех вече в София и особено ме зарадва една новогодишна картичка. Беше от него. Ето и текстът:

“ Ч.Н.Г. 1980!

Драги Ваньо,

Пожелевам ти много журналистически полети и успех в дълбочаването на македонския проблем?

Благодаря ти, че не ме забравяш, когато идваш във Варна...
Бого.”

Не знам защо, но възприех последното изречение като зов, че трябва да се видим. Намерих начин и в края на януари вече бях във Варна. Озовах се под емблематичния прозорец и засвируках Моцартовите игровици, но никакъв отзив. Качих се горе, на вратата до бравата имаше залепен лист, на който личеше някакъв текст. Доближих и прочетох написаното. Приблизително то звучеше така: „Приятелю, ако ме търсите, аз съм в болницата в „Аспарухово”...”. По-нататък обясняваше в кое отделение и в коя стая. Веднага отидох в болницата. Открих го в непривичен за него вид. В болничен халат, посърнал, но общо взето във физическо състояние, което му позволяваше да не бъде постоянно в леглото. Излязохме навън. Разбрах, че е получил нещо като микроинсулт, той сякаш не обръщаше внимание толкова на диагнозата, колкото на невъзможността да бъде сред приятелите, да се движи, да се радва ... изобщо да живее. Не след дълго написа и стихотворение със заглавие „Инсулт”.

Не знам защо, в този момент паметта ми възпроизведе силната му привързаност към жената, чийто образ изцяло извъплъщаше стихотворението, което той ми беше прочел преди около година в ресторант „Байкал”. Съвсем деликатно се опитах да насоча разговора ни към съдбата на тази връзка, но той с неопределен жест даде да разбере, че темата не трябва да се докосва сега... В последващите ни разговори, които се осъществяваха след дълги месеци раздяла, бях разбрал, че тази жена се е оказала най-банално чедо на времето, обсебена изцяло от психозата за материално благоденствие, нещо дълбоко чуждо на неговата етично-нравствена предопределеност.

В редките ни срещи, факт, който се превърна в правило, поради отдалечеността на София от Варна, аз по-отчетливо откривах промените, които преобразяваха този изпълнен с творческа енергия човек. Годината 1981-а сякаш беше подготовка за безвъзвратното му решение. Останал без работа, разнебитен от злополучния край на една връзка, породила толкова възторзи у зажаднялата му по взаимност душа, изоставен, според него, от приятели и колеги, той все повече се затваряше в себе си. Така го завари новата 1982 г. – трагична за него.

Беше юли или август на същата тази фатална за Богомил година. Бях във Варна и се надявах да го срещна на някой от местата, където се събират пишещите. Не го открих. Попитах за него, но никой не можа да каже нещо по-определено. Подказаха ми, че той, за да изкара някой лев, бил принуден да работи нощно време с групите, които правят пътната маркировка по улиците в града и по магистралите към курортните комплекси.

Реших да го открия на всяка цена и тръгнах към обиталището му. Пътном срещнах и журналиста Петко Загорски и го помолих да ме придружи. Стигнахме под прозореца и аз изсвихих познатия сигнал. От прозореца струеше мрак, който се размиваше в отражението на уличното осветление и създаваше илюзията на призрачна дълбина. Решихме да отидем догоре. Това, което видях, няма да забравя никога. Богомил стоеше седнал на кревата си, с глава подпряна с двете му ръце и дори не трепна като ни видя. Деликатността на ситуацията не се нуждаеше от обяснения. Дадох знак на Петко да ни остави и аз натиснах бутона и лампата обля познатата квартира с бледата си светлина. На колоната, до която се опираше леглото на поета беше залепен некролог. Това беше некрологът на починалия неотдавна негов по-малък брат Тодор. Какво ли не направих, за да го накарам да проговори. Не. Мълчанието поглъщаше всички мои опити. С големи увещания успях да го убедя да излезем малко на въздух. Пожела да бъдем уединени, някъде където по-малко хора ни познават. Качихме се на автобуса и отидохме до ресторант „Траката”. Седнахме, поръчахме аперитив, мисля коняк, и вечеря. Разговорът вървеше трудно. Но в откъслечните думи, които той от време-навреме отронваше ясно прозвуча изречението: „Смъртта се навърта някъде около нас...” По-късно когато прочетох едно от предсмъртните му стихотворения, писано в ноща на 27 септември 1982 г., разбрах смисъла на тази му реплика. В стихотворението той беше много по-конкретен:

Съдбовното – викаш съдбата,
погледната в профил, анфас...
Преливам пак гроба на брата,
друг няма кой... Следващ съм аз.

Съдбата! Какво е съдбата?
Посмешище, зрелище, яз...
Преливам пак гроб на брата,
друг няма кой... Следващ съм аз.

Съдбата – мърмориш, съдбата –
и мачкаш невинния фас...
Родът ни потегли в земята
и мисля, че следващ съм аз...

Не само на другия ден, много пъти след това се опитах да направя достойна на властващите в града и окръга бездната, пред която всеки момент може да полети един достоен човек, един творец, един поет. Няма да давам оценки кой как ме е посрещнал и какво ми е казал. Въпросът е, че опитите ми да предотвратя най-страшното не дадоха резултат... И все пак да се твърди, че причините за съдбоносното решение на Богомил са само със социални или политически корени, ще бъде твърде пресилено. Не е възможно да се пренебрегва етично-нравствения абсолютизъм на поета, изострената му чувствителност с разнопосочни проекции, естетическият му максимализъм, отвеждащ често до невъзможността извисеният духовно човек да разбере и приеме грубите несвършенства на всекидневния живот.

Този благороден човек, извървял безкомпромисно пътя на усъвършенстването си като личност и творец, не можа да издържи не на силните бури, а на подмолните, дребнави и отмъстителни жестове на „малките хора”, както той обичаше да окачествява лишените от способността за състрадание и човешка взаимност люде... Поетът наистина е човек от друго тество, живеещ по съвсем други закони. Не се опитвайте да го съдите по всеобщите правила! Той не се побира в тях.

Последната ми среща с Богомил беше на 16 септември 1982 г. И тя подсили у мен предчувствието, че той вече е взел съдбоносното решение.

Беше хубав септемврийски ден. Имах доста работа в града, но намерих начин да мина няколко пътя под квартирата му, с надеждата да се видим. Уви. Това не стана. Вечерта с пътната чанта, отивайки към гарата, отново реших да мина под обиталището му и, разгеле... насреща ми сякаш изникнали изпод земята, се покача Богомил и Михо Стойчев. Радостен, че все пак виждам човека, когото цял ден се опитвах да открия, аз шеговито им заповядах: „За наказание, сега ще ме изпратите до гарата...” Така и стана. По пътя говорихме общи неща. Когато стигнахме, Михо реши да отиде да си купи цигари и потъна някъде. Останах насаме, Бо-

гомил с непривичен глас ми каза: „Ваньо, виждаме се за последен път...” Долових недвусмислената категоричност на тези думи, но реших да обезсмисля трагичното признание, като казах, уж небрежно-лековато, че аз скоро ще бъда отново тук. Начинът по който той замълча след думите ми, издаваше само едно – че нищо повече не може да го разколебае в това му решение...

Какво можех да направя? Думите – глуповато-шеговити, с които исках да разсея атмосферата, стояха като заключни на върха на езика ми. Какво съм промърморил тогава, не помня, но през цялата нощ в съзнанието ми витаеше образът на Богомил и убеждението, че повече няма да го видя.

На 30 септември Станчо Станчев от в. „Народно дело” ми съобщи по телефона това, което бях изгубил надежда, че може да бъде предотвратено: „Богомил вече не е между живите...”

Има едно стихотворение, „Пролетен повей”, публикувано няколко дни след смъртта на поета във в. „Поле” (3 октомври 1982 г.). Над стихотворението е поместена кратка редакционна бележка: „Отиде си от нас Богомил Тодоров. Процавай, поете! Не ще изречем „Сбогом”, защото сбогуването с твоите стихове е невъзможно.” Въпреки приповдигнатата лекота, характерна за тогавашната вестникарска стилистика, тези думи докосват същността на проблема за бъдещия живот на оставеното от него. Аз не знам. На погребението сигурно е имало слова и сигурно са били изтъкнати достойнствата на твореца и човека Богомил Тодоров, но не затова иде реч. Интересно, как е попаднало стихотворението в редакцията на този вестник – донесено от самия Богомил, дни или месеци преди това, или от някой друг? Кога е написано то? Заглавието подсказва, че е в ранна пролет и сигурно това е пролетта на тази последна за него 1982 година. И защо не е попаднало то в томчето с избраните негови работи през 1989 г.? Това е монолог на повалиния от внезапен удар, но надигащ се с мощна сила човек. Монолитен монолог от състена истинност, концентрат от покрусата и жизненост. Поезията наистина е някаква непредсказуема земетръсна зона и нейната родина е там, където страданието е неподправено, където болката облагородява, а добротата не е с театрален костюм. Ще си позволя да цитирам изцяло тази творба:

Леден капчук прокартечи земята
и свърши
царството ледено, падна с
последния залп.
Пролетен бяс ме разтърсва от
корен до върше,
боже, размръзвам се, боже,

разлиствам се цял.
Аз съм дърво обгорено от горе до
долу.
Нямаше милост, удари ме грозно
гърмът,
клонки и клони пицяха: кому да се
моля?
Огнени мечове съскаха в тленната
плът.
Колко горях овъглен, странно
светещ, самотен?
Нито приятели, верни уж, нито
познат!
Как съм се вкопчил, не знам, като
лишей в живота,
в тези отвесни стени на бетонния
свят!
Те ли ми дадоха почвица, аз ли
отгледах
почва в бетона им?... Ето въззел
съм се пак,
сякаш отглеждам от себе си
собствено чедо
и безискусно го уча да бъде добряк.
Станаха много практичните,
рядкост – добрите,
тези цветя екзотични... Те просто
цъфтят,
за да изплъват със силно уханье
дните ни,
за да ухаят по-силно след своята
смърт...
Весел капчук прокартечи земята
и свърши
царството ледено, рухна с
последния залп.
Пролетен бяс ме разтърсва от
корен до върше,
Боже, разлиствам се, цветното
слънце побрал!...

Не. Това не е стихотворение. Това е отломък от необятната вселена, наречена „Поезия”. От подземното на душата се надига неистов порив за живот, въпреки внезапната мълнина, овъглила поета „от корен до върше”. На границата между живота и смъртта думите отхвърлят тясносмисловата си ограниченост и пламтят като факли... Затова ли Съорен Киркегор говори за проявите на характера „в гранични ситуации”. Тогава, според него, блесва неподправената същност на човека. И не се ли докосваме, в тази творба, до всеобематата – сложна и пртиворечива, но единна и недосягаема истина за Богомил Тодоров! Далеч от канонизирания героизъм, където саможертвата не подлежи на съмнение, при него сякаш безизходицата от вътрешностния сблъсък, въпреки обхваляния го „пролетен бяс”, го тласка към подобен изход. Как да наречем този безизлезен драматизъм? Неудържим порив за живот или просто гърч от неопикуема болка, превъплътен в стихията, понесла го неудържимо към „цветното слънце”? Да не търсим отговор, няма смисъл. И дали поезията не е „...скок на варварин, почувствал Бога...” , както твърди в едно стихотворение Юлиан Тувим! Богомил не направи ли точно този скок, там в необята на вселената, където животът и смъртта взаимно се преливат, където духовността и поезията раждат вярата в нашето безсмъртие!

Колко условна е наистина смъртта!

София
18-20 юли 2012г.

ИВАН НИКОЛОВ, български поет, преводач и белетрист, е роден на 28.02.1937 г. в с. Горски извор, Хасковско. Основно образование завършва в родното си село. Педагогически институт – в Хасково през 1958 г. и българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1965 г. Работи като учител и като журналист във в. „Хасковска трибуна“ от 1960 до

ДА СИ СПОМНИМ

1969 г. От 1969 г. е гл. редактор на издателство „Хр. Г. Данов“ в Пловдив. Автор е на повече от 20 книги.

Иван Николов е един от най-добрите преводачи на руска поезия и проза. Негово дело са забележителни преводи на Пушкин, Есенин, Марина Цветаева,

Булат Окуджава и др. На негово име е учредена от ИК „Жанет 45“ национална награда за поезия. Заглавия на някои негови книги: „Селянинът с хляба“ (1960), „Безсънна звезда“ (1963), „Бъдете празнични“ (1965), „Момчето с луннички“ (1966), „Юг“ (1967) и много други.

Иван Николов почина на 28 февруари 1991 г.

ИВАН НИКОЛОВ

Какъвто вятър да ме носи,
в какъвто кръг да ме върти,
в очите ми –

по селски къси –
игрива хитринка блести.

Сега мълча и пускам корен
в град слънчев – слънчев и зелен.
Отдавам се на доброволен,
дай, боже – плодотворен плен.

Като сеяч в априлска нива
оглеждам този южен град.
Тук мойто слово придобива
и дъх, и кръв, и аромат.

И аз до късна нощ не лягам,
работя празнично и зло
във този град непредполаган –
във мойто

Царское селѐ.

Този град е акациев, липов –
град с разкъсани рамена...
Ала все пак нещо му липсва.
Липсва му
планина!

Нека тя е една малка Рила,
нека връх да няма дори,
но да опне синя верига
като облаче призори.

И градът ще си вдигне очите,
ще погледне изправен-
изправен...

Да не бъде толкова чинен.
Да не бъде толкова равен.

Ще избухнат изгреви къси
и ще слиза вятър в нощта:
Придобивайте, хора и къщи,
чувство за висота!

МЕДЕН МЕСЕЦ

А какво е меден месец?

Облак в утрото поел.
Залюлял пердето
пресен
дъх на ягоди и хмел.

Месец – меден от цъфтежа
на високи цветове,
от бушуващия, тежък
сок в листа и плодове.

Пукат се от много сладост
ябълките в утринта.
Пукат се от сладка слабост
наште устни през нощта.

Дълъг месец – меден, меден
от малиновата жар,
със чертички неотмерен,
небелязан в календар.

По-щастливи,
по-красиви
никога не сме били...

И над нас кръжаха диви
изнемогващи пчели.

Цял ден в бялата череша
се надпяват дрозд и чинка...

Мойта дъщеря прохода –
бавно като месечинка.

Но какво е дъщеря ми:
капка, пъпка, песъчинка?

Тя не знае и не знае –
ходи като месечинка.

Люлкам своя скрита болка
или радост безпричинна...

И над всичко – дъщеря ми
ходи като месечинка.

В стаята нахлува здрача –
лек и сипкав, лек и синкав...

И във здрача дъщеря ми
ходи като месечинка.

ЗА ПО-АКТИВЕН КУЛТУРЕН ДИАЛОГ МЕЖДУ БЪЛГАРИЯ И РУСИЯ

От стр. 1
ми ученици, то проф. Валентина Аврамова очерта специфични особености на руския език и диференцира различията в на пръв поглед близки за българския и руския език категории, които неизбежно трябва да се извеждат и посочват при обучението на българските студенти.

Докладчиците подчертаха, че овладяването на руски език, както и въобще на чужд език, благоприятства осъществяването на различни проекти за пряко и лично общуване между младите хора. За активен диалог и съвместни творчески изяви. За взаимно обмен на информация в най-широк аспект – образователен, научно-технологичен, културен, а по-нататък – икономически и обществено-политически. В името на общото Добро е необходимо самият Живот да задава и формира смисъла на взаимоотношенията и обществените ценности, да предопределя политиката, а не обратното – политиката да определя ценностите. Като извод бе посочена необходимостта руският език да се въведе в българските училища като един от избираемите от учениците езици.

Поради актуалността на разглежданите проблеми за съвременното общество, като гости слушатели на четенията присъст-

ваха учители, творци, литературоведи, журналисти, граждани на Варна. През втория семинарен ден те имаха възможност да разгледат Санаториално-оздравителния комплекс „Камчия“, като, благодарение на разясненията на г-н Владимир Стоянов, отблизо се запознаха с възможностите, предлагани от трите изградени към него центъра: *Славянски център*, който информира за първоначалата на славянската Православна култура, за делото на светите братя Константин-Кирил и Методий и ролята на България в съхраняването и разпространението на славянската писменост; център *„Човек – Земя – Космос“*, който развива интегралното мислене на подрастващите, провокира осмислянето на човека като микрокосмос, но и търсенето на мястото на човека в Космоса, формира представата за Космоса като подредено пространство; накрая – *Музей на космонавтиката и авиацията с планетариум*. Освен тези информационно-образователни центрове, към Санаториално-оздравителния комплекс „Камчия“ са създадени множество специализирани зали и лаборатории, чиято цел е общото духовно израстване на младите, а също и откриването и разгръщането на талантите, които всеки от тях носи.

Художник Ванко Урумов - Сенници

Музеят на космонавтиката към комплекса

От стр. 1

гария да граничи със самата себе си, несправедливост, която остава като жива рана в обществената организация на страната ни и продължава още да кърви. През целия си живот П. Карамфилович отдава силите си на борбата срещу тази несправедливост. Дори, когато разбира за началото на Балканските войни, се връща от Америка и става воевода на чета

През 1924 година, малко преди екзекуцията на Тодор Александров, носител на два ордена за храброст, роденият и израснал във Варна Петър Карамфилович посред бял ден ще бъде застрелян на оживена софийска улица, и то, отново в поредица организирани серийни убийства - за съжаление превърнали се в практика на македонската организация. По едно и също време на софийските улици ще останат да лежат трупове

то на Карамфилович и е много популярна сред населението в този край и до днес. „Балкантон“ увековечава тази творба в изпълнение на народния певец от петричко Стоян Андонов, като я издава в отделна грамофонна плоча. Тя също се оказва в оскъдния архив на фамилията, получен като скъп дар от сина на Карамфиловича четник, Стоян Д. Узунов от Петрич.

Ако трябва с една дума да охарактеризираме житейското поведение на Панайот Карамфилович, то тя може да бъде само една - ОТДАДЕНОСТ. Безрезервна, безгранична, защото „топосите“ на неговата биография са свързани единствено и неразривно с историята на македонското революционно движение. За съжаление то все още е неизяснено докрай в колективното ни съзнание, което обяс-

Скопие, минути на отход по време на I Св. война

на софийския търговец Ешкенази и на неговия син, на народния представител от групата на Петко Д. Петков-Грашев, и на Петър Карамфилович.

Камá, пожълтели комитски снимки, няколко писма и изрезки с трагични съобщения от вестниците. И един златен джобен часовник. Само толкова е останало в семейния архив на фамилията от бурния и смислен живот на Панайот Карамфилович, отдаден за свободата на Македония. Както и една песен, израз на болката народна, прокървяла от случилото се с достойния българин.

Айде пушка пукна, бре джанъм,
пушка пукна.
Айде пушка пукна, бре джанъм,
гор на мосто.

Айде та удари, бре джанъм,
та удари.
Айде та удари, бре джанъм,
Карамфилов.

В духа на революционното песеното творчество тогава народният творец бърза да откликне на събитието случило се на моста на река Луда Мара, както и да изрази своята загриженост за съдбата на „дребните деца“ на убития герой. Като цяло песента е израз на признателност към личността и дело-

Четата на Панайот Карамфилович, действаща през 1914 - 1915 г. в Македония

нява десетилетията загадочност и недомлъвки, кръжали около ред имена със значими заслуги в македонските битки. През годините са тегнели много забрани и съображения за говорене дори и в сама-

ОТДАДЕНОСТ

та фамилия. Но най-вече страхът от организационно неизяснените македонски взаимоотношения, а в по-късно време и политическите ограничения и табути по темата

Македония, са си казвали думата.

Днес е друго. Говоренето е допустимо дори и в чисто емоционален план, какъвто в някакъв смисъл е и моят разказ. И то не само поради отдалечеността от времето, в което Панайот Карамфилович е живял и се е борил за своя идеал - освобождаването на Македония и нейното присъединяване към майката Родина. Най-вече потухналите политически страсти и преодолените страхове от личностни възмездия и наказания го позволяват. Различните възгледи

и типово поведение вече не се приемат като смъртна ерес. Затова можем спокойно да обърнем поглед назад и да измъкнем от забвение живота на един от многото безименни храбри българи, посветили се на родолюбива кауза. На един българин, роден във Варна и оформен като гражданин и човек от нейния свободолюбив дух. Да си припомним за боеца и неговия живот, ситуиран върху толкова значими български исторически събития, дори и като поука.

И да му се поклоним!

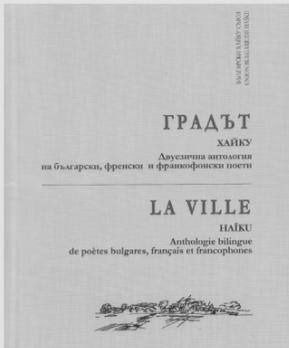

Втора варненска чета - 1912 г. (седналият вдясно е войводата Панайот Карамфилович).

КНИГОПИС

„Градът“

(двуезична антология с хайку на български, френски и франкофонски поети).
Изд. „Фараго“. С., 2012 г.

„Градът е многопластовият гигант, свят в света, уловеното пространство, опорната точка. Свят също така безкраен – като самата природа. Нова, създадена от човека природа, която се вмести в тази на Творението. Измества я, притиска я в бетон и шум, заслепява я със светлинните каскади на нощния мегаполис“ (Александра Ивойлова, из предговора).

„Сто и трима български и френски или франкофонски поети. Пет хайку от автор. Как да се познаем в тях? Как да отделим пулсиращото сърце и главните артерии на тази антология? Рембо ни помага в това отношение в своите „Озарения“ (погледът на хайку-поета с неговите внезапни изблици, божествени прояви, леко възприемане на нещата има много общо с едно озарение в първичния смисъл на illuminated plates /сребристо, златисто зарево/, което е вдъхновило Рембо): „Това са градовете!“ – пише той“ (Ролан Албер, из предговора).

Борислав Ганчев
„Правилата опознай“

Изд. „Нова принтс“
Пловдив, 2012 г.

Що е то?
КРАЙПЪТНИ ВОЙНИЦИ

Армия сме ние цяла с разнолики щитове.
Край шосе и магистрала пазим в зной и студове.

Пазим в стегнати редици – смел юнак подир юнак, че железни сме войници.
Да се плашим няма как.

Бдим на поста без умора и край пътя сме навред.
Щом познава ни шофьора и зачита – има ред!
(пътните знаци)

Дълго се чудих какво да си купя с двата лева, които ми бяха останали от вчера. В тая жега бях гладен и жаден едновременно. Продавачката вече ме гледеше намусено, когато съзрях смачканата зелена банкнота. Стоеше си точно пред витрината на пода, сякаш някой я бе пуснал нарочно за мен. Досега бях губил доста пари, но никога не бях намирал загубени. Затова без изобщо да се замисля, направих крачка напред, наведох се и я взех. Бяха си най-редовни сто лева. Спокойно поисквах един хляб, един кренвирш и една малка студена лимонада. Подадох двата лева и дори ми върнаха ресто от петнадесет стотинки. Взех найлоновата торбичка с храната и жадно надигнах лимонадата. Изпих я наведнъж, оставих празната бутилка и тръгнах към вратата. Тогава иззад рафта отидяно, пред мен изскочи десетинагодишно момче с камера в ръце и доволно извика:

– Скрита камера! Дай си ни парите сега!

Почувствах се като пълен идиот. Навярно така и изглеждах. Бях със стара тениска и небръснат от няколко дни. Извадих банкнотата и с крива усмивка я подхвърлих на хлапето. Понечих да продължа, но някаква силна ръка ме хвана отзад за рамото.

– Чакай малко! – изръмжа едър брадясъл мъж зад мен, който не сваляше мускулестата си лапа от рамото ми. Беше горедолу на моята възраст, но с глава по-висок и поне два пъти по-тежък на вид. Целият бе изрусял от слънцето и дори кърпата, която бе вързал по пиратски на плешивата си глава, бе загубила цвета си. Сините му, избелели като на слепец очи ме преценяха, когато предложи:

– Може да ти заработиш тия сто лева! Навит ли си?

– Как? – едва успях да отместя ръката му.

– С труд! – ухили се той.

– Кое те кара да мислиш, че съм готов да ти слугувам за някакви си сто лева?

– Не са никакви си! Сто лева са си пари. При това ще ги спечелиш честно!

– Аз печеля честно парите си! – започнах вече да се ядосвам.

– Как? – набърчи нос бабайта – Като бъркаш в кофите за смет? Или като ги търсиш по земята?

Това вече бе прекалено. Можех просто да му обясня, че съм художник и сто лева са смешни пари за мен. Имах картини, които се продаваха по няколко хиляди лева едната. По-просто щеше да е ако му признаех, че съм свършил парите, защото вчера случайно ме видяха стари приятели и снощи черпих като арабски шейх из заведенията. Че до неделя, когато щеше да дойде сина ми за нарисувана готова картина, разполагах само с тия жалки два лева. Че ся

в палатка, в горичката край плажа и затова изглеждам като клошар. Вместо това, както винаги впрочем, аз избрах най-трудния начин.

– Каква е работата?

– Ремонт на двигател. Аз съм рибар. Вчера прецакахме колянория вал и гарнитурата. На всичко отгоре, ортака ми си срязва ръката с ъглошлийфа. Трябвало е помощник, докато направя ремонта. Сега е сезон и свободни хора няма. За ремонта ще отиде горедолу един ден. Максимум два, за което плащам тия сто лева. Чак ли си?

– Да речем, че приема! Обаче аз нищо не разбирам от двигатели.

– Ей, един да признае, че не разбира от мотори! Друг досега не съм срещал. Ама не ти и трябва да разбираш! Само ще ми подаваш по някой ключ, ще вдигаш малко жезла и като свършимъ ще си заработил, колкото изкарваш за цял месец иначе.

Сега се усмихнах аз. Тоя бабайт се изкодоши с мен, защо и аз да не се позабавлявам с него? Така или иначе, картината в палатката ми бе почти готова, а до неделя оставаха цели три дни.

– Готово! – приех аз.

– Дай ръка като мъж! – протегна ръчицето си той.

– Да не искаш да ме осакатиш! – отблъснах му ръката, той се ухили и ме тупна по гърба:

– Айде да тръгваме тогава!

Скоро бяхме на брега при лодката му. Всъщност тя бе малко корабче с глупавото име „Коняк“. Рибарят се казваше Сашо, но държеше да го наричам „Кептър“. Обясни, че като млад рибар се запилал една есен навътре в морето и било толкова студено, че останалите двама рибари умрели от премръзване. Цяла седмица се борил с вълните и студа. Спасило го шише коняк, което намерил случайно на лодката. Тогава се зарекъл, ако оцелее и някой ден си купи лодка, да я нарече на спасителната напитка.

– Вярвам ти! – отвърнах аз – Но понеже всички рибари са и алкохолици, не мислиш ли, че името си е съвсем на мястото?

Той не се засега изобщо. Смигна ми шеговито:

– По-добре рибар, отколкото клошар! Я развий тия гайки! Взemi лула тринайсе и онази тръба за рамо! От солената вода всичко метално на лодката ръждясва.

Така я подкарахме двамата и в събота по обяд бяхме вече готови. Кептър припали двигателя и много акуратно го избърса с палка конци.

– Хайде да го пробваме сега!

Съгласих се с кимване на глава и бавно се отлепихме от брега. Леко прескочихме прибоа и се насочихме навътре в морето. Старият шестцилиндров мотор си тракаше равномерно, без да загарява което накара Кептър да

оголи зъби като прегладнял тигър, в някакво подобие на усмивка:

– Бива си те тебе! Държиш! На ортака ми Киро, му били срязани сухожилията. Трябвало да мине поне месец, докато се оправи.

Той многозначително ме погледна, но аз разсеяно зяпах чайкитез които ни следваха. Това го подразни и направо си каза:

– Не щеш ли да го заместиш през това време? Пари ще направиш!

– Тцъ! – пренебрежително отказах, което, както предполагам, го вбеси. Кептър облиза устните си и изпсува безадресно. Бръкна в джоба на омазания си работен комбинезон и извади две банкноти. Подаде ми злополучните сто лева от онзи ден и размаха другата от петдесе лева:

– Мислех да ти дам и горница за добрата работа, но се изложи! И ти си мързелив лъохман като останалите, щом отказваш такава сладка работа!

Аз прибрах парите без да му отвръщам. Това така ядоса Кептър, че докато стигнем до брега, не спря да псува и обижда всички мъже, които се били превърнали в мързеливи курви и пред-

КРАСИМИР БАЧКОВ
КЕПТЪН

почитали да ровят в кофите за смет, вместо да работят честно и почтено. Дори подчерта, че трябвало да ме хвърли веднага във водата заради мързела и малодушието ми, но само доброто му сърце и възпитание го спирани. Тук вече не издържах и се разсмях. Той хвана една празна каса за риба и ме замери с нея. Ловко я избягнах и понеже вече докоснахме дървения кей на брега, скочих от лодката.

– Бягай, че ако те пипна ще ти откъсна главата! – заплаши ме ялово Кептър, но аз не трепнах. Приседнах до едни наредени мрежи и когато той върза лодката, и стъпи на кея му предложих:

– Искаш ли да изкараш едни двеста лева?

– Ти майтап ли си правиш с мен, бе келеш? – ококори стъклените си очи рибарят и посегна с железните си ръце към мен.

– Чакай! – спрях го аз – Сериозно говоря. Утре сутринта при мен ще дойде синът ми. Ще ми донесе парите от работеното предната седмица и ще вземе това, което съм направил тази седмица. Така ще мога да ти платя двеста лева, само за да ми позираш. Нищо няма да правиш, освен да си седиш и да ме гледаш свирепо като сега. Аз ще те рисувам, а ти ще помързелуваш един ден. Става ли?

Кептър ме разглежда известно време с подозрение и непреодолял естествената си недоверчивост, изръмжа:

– Айде, води ме, да ти видя картинките!

Тръгнахме и по пътя аз напазарих от същия магазин две бутилки узо, хляб и достатъчно

кренвирши. При палатката му показах незавършената картина и го настаних на един от двата стъваеми шезлонга, с които разполагах. Налях узо в чашите, начупих хляба и като отхапах един кренвирш, намигнах:

– Наздраве!

Кептър бе необичайно мълчалив през цялата вечер. Дори узото не го хвана, макар на мен главата да ми се въртеше отдавна. Така, изпънати на шезлонгите, заспахме и двамата. Призори се събудих и след като се изкъпах в морето, седнах да завърша картината. Когато синия джип „Тойота“ на сина ми избърмча, Кептър се пробуди и дрезгаво констатира:

– Айде сега и баровци ни наскочиха! Тоя пък къде се е объркал?

Синът ми спря до палатката и двамата се прегърнахме. После седна до нас и заговорихме. След някои общи приказки стигнахме и до двете платна от предната седмица. Бяха му ги купили общо за хиляда и петстотин лева. Той ми подаде пачката и аз разделих парите по равно на три. Уточних, че са за мен, за него и за влога му в банката. Той все още следваше и трябваше да има пари за обучението си. Кептър само гледаше, сумтеше и не обелваше дума. По едно време във водните му очи съзрях дори завист. Когато синът ми си тръгна, сложих двеста лева на масата и повторих предложението си:

– Е, ще ми позираш ли, или предпочиташ да мързелуваш на оная лодка с пиянското име?

Кептър се засмя. Изведнъж сякаш бе станал друг човек. Искаше да каже нещо, но изглежда му бе трудно да намери точните думи. Накрая застана пред мен и подаде ръка:

– Дай да ти стисна ръката! Малко мъже могат с труд да изкарат толкоз пари, колкото мене и тебе! Ашколсун!

Предпазливо му подадох ръка, а той я стисна толкова внимателно, че и двамата се разсмяхме. Преди да си тръгне Кептър каза, че всяка жаба трябвало да си знае гъла. Затова сега той трябвало да ходи за риба, а аз да рисувам. А като се разваляло времето утре – вдруги ден, щял да дойде да ми позира безплатно. Щял да донесе прясна риба и узо. Хем да се почерпим, хем да си свърша работата аз. Щото от тук до нос Емине, само ние двамата сме били мъже на място и трябвало да си помагаме. Кептър тъпчеше като голяма мечка на едно място, размахваше големите си ръчища и с детски сини очи ме питаше почти невинно:

– Че може ли само да работим? Ще се почерпим и ние като хората, пък ако ще и да се разчуче! Кво ще кажеш?

Каквото и да кажех, от солидарност нямаше да му скърша хатъра. Та нали от тук до нос Емине, освен нас двамата други мъже не се забелязваха!

Тази вечер беше предпремиерното представление на пиеса от нашумял австрийски драматург. Репетираха я усилено. Искаха последния месец от сезона да закрийт с нея, Валентина се готвеше за ролята, като за никоя друга досега. От години мечтаеше да разпознае живота си в съдбата на героиня от някоя пиеса. А после да изгради образа с неподкупна искреност, преплела в него и своя живот. Да представи една упорита и властна, но и по своему романтична личност. Последното качество трябваше умело да завоажира, да е прикрито зад бронята на силния характер.

Беше се затворила в стаята и предупредила съпруга и сина си - никакво безпокойство! Който я потърси - няма я! Телефонът беше изключен. В ден като днешния съществуваха само героинята от пиесата, която Валентина създаваше с изключителна правдивост и емоционалност. Едно птиченце кацна на перваза на прозореца. За предателски миг Валентина се почувства като затворничка в слънчевия ден. Мамеше я и лекото полющване на топлотата пред прозореца... Сигурно затова завидя на примамната свобода на птиченцето. Замахна с ръка и го прогони. Нужна ѝ беше тишина и - никакво разсейване! Образът в пиесата напомняше за нейното юношество. За най-добрата ѝ приятелка и за човека, когото малко е да се каже, че харесваше - обожаваше го! Беше брат на приятелката ѝ - кадет от Военното училище, строен, с будни очи, враг на коварството и предателството, на незаслужената обίδα. Валентина разлистваше страниците на своето минало внимателно. Беше силно и неподкупно, за забравя.

Мъжът ѝ - както винаги, деликатен, почука тихо на вратата. - Обядът е готов. - След малко. Може би след... И отново отлетя в далечните години... Ново почукване. По-настоятелно от първото.

- Мамо, масата е сложена.

- Този ден обядвайте без мен, сине. Съжалявам.

Какво значеше един пропуснат обяд пред миналото ѝ, пред съдбата ѝ с човека, за когото си беше обещала от ученичка да се срещнат по-късно в живота и - никаква раздяла! Щеше ли да успее да убеди присъстващите в залата за една извоювана вече реалност. Преди да излезе, повъзбиха на приятелката си по телефона. Дружбата им беше проверена с годините в дискретност, в искреност.

- Яна?

- Здравей, Валентина!

- Ще бъдеш ли довечера с журналистите на предпремиерното на новата пиеса?

- А ти как мислиш? Въпреки доклада ми утре. Но той може да почака малките часове на нощта.

- Благодаря! Не съм се съмнявала в твоята коректност и искреност. Никога!

- Пази емоциите и силите се за вечерта! Успех от сърце!

- Благодаря.

В театъра влезе с голяма доза наложено спокойствие. Стъпките баха познати, изградени с годините - малко отривисти, изключително рядко - разколебани. „Това е хубав знак! Особено пред премиера. Колебанието, не крачки, а крачки назад!“ - помисли си тя,

В стаята я чакаше гримьорката. Съблече на вид спокойно мантото. Не го остави както винаги на закачалката, а го метна на кушетката. Защо? Сега не можеше или не искаше да си отговори. Оправи набързо косите и седна пред голямото огледало. Напрежението в очите се прокрадваше, надничаше издайнически и пак се скриваше. Сигурно не искаше да бъде само при срещата си журналистите? Колкото подготвена да биваше, Валентина, винаги тайничко се притесняваше. А ако познатото задъхване при репликите?... Уж овладяна вече слабост и все пак... С воля - със силна воля тя завиждаше всяка случайно появила се, дори микроско-

МАРГАРИТА СТАНЕВА

ПРЕДПРЕМИЕРНО

(Разказ)

В памет на Катя Чукова

пична пролука на колебанието... Пое дълбоко. Потърси любезната усмивка, извърна глава и кимна на гримьорката с посивелите коси. Усмивка-извинение за малко необичайното ѝ поведение тази вечер към жената, старателно и мълчаливо изглеждала винаги задължението си. Тази жена умееше без думи да хвърли мост към актьорите - мостът на успокоението - усетеше ли колебанието или пониженото им настроение... Излизаха все пак на сцената. Нужен им е контакт с публиката, а настроението стигнало почти кота „0“. Понякога с малко думи тя им напомняше за най-хубавите срещи с публиката, за букетите с цветя, които изглеждаха с аромата си целия театър! За нестихващите аплодисменти. Невероятен психолог беше тя за театъра... Гримьорката също отговори на усмивката на Валентина с усмивка - тя внушаваше настоятелно: «Напразно прикривате вълнението си. Отпуснете се... Не бойте се! И тази вечер като хиляди други предпремиерни и премиерни представления ще мине отлично! Доказвали сте го! И журналистите все пак са хора със сърца. И те си имат своите притеснения в професията и... Невъзможно е да не ви разберат вас, актьорите, на какъв огън ще играете тази вечер. Невъзможно е!» Валентина протегна ръка към хвърления мост. Стисна ръката ѝ - „Благодаря ти!“

- Е, да започваме! Готова съм.

- Затвори очи и отново отлетя в друга свят...

Какво представляваше театралният салон, когато надникна зад завесата? Неспокоен, но с прилична приглушеност кошер.

Влезе с познатата отривистост на стъпката. Щом искаше на всяка цена победа на създаденото, от нея стъпката трябваше да бъде такава. Почти не чуваше репликите на партньора си. Знаеше ги наизуст. Знаеше всяка негова стъпка в малкото пространство на сцената. Не виждаше публиката. Валентина бяха двете героини - създадената от драматурга, която страстно защитаваше позицията си в живота! И другата - живата, Валентина, която успя да влезе, в образа, създаден от автора... Оживяха войната, фронта, бъдещият ѝ съпруг на бойната линия, Героизмът му! Победата! Привилегия или наказание за един царски офицер? Куршумът докоснал ухото. Спасен! Но от клеветата? Доносник го обвинил в измяна на родината. В какво? Неизвадно. Вместо медал за храброст - осъден и хвърлен в затвора без право на помилвана! Е?...

Беше спечелила вече любовта на публиката, уважението, на колегите, на изтъкнати, театрални, на хора с отговорни постове... За да

та ѝ повярва!...

Изказваха се млади, и възрастни журналисти, Валентина усещаше как духът ѝ бавно се подемаше. Възвръщаше доверието ѝ в себе си... След голямото напрежение наистина го заслужаваше.

- Искам думата!

Гласът ѝ беше познат. Известен журналист от голям столичен вестник. С извоювано самочувствие, безкомпромисен и рязък. Наложено авторитет и сред управляващите среди. Започна направо. Сякаш косеше избуяла ливада с отривисти движения - раз, раз, раз...

- Първо, за образа, създаден от Валентина Игнатова! Буди сериозни, опровержения! Второ - какви са тези приливи и отливи, в настроенията, с които, се поднася интерпретацията на героинята? Пресилено, ненужно акцентуване на много места! Трето...

Валентина не чуваше вече нищо. Някакви тапи запушиха ушите и я изолираха не само от залата, а и от света... Мислеше, само едно: „Утре е премиерата! Как ще стъпя с покосено самочувствие на сцената?... Как с една надеждна дума този самолюбен в словото си критик не сгръ сърцето ми? И - имаше ли той изобщо, сърце? Само негово ли беше това мнение или...“

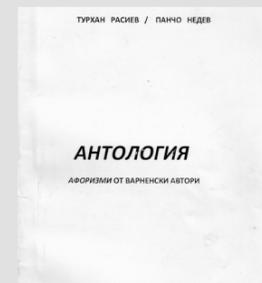
Почти забравен спомен като стрела се прицели в сърцето ѝ... На един осми март в класа на сина ѝ учителката дала тема: „МОЯТА МАЙКА“

„Моята майка е много заета. Не е често с мен.. Тетърът е голямата ѝ любов! Но аз не ѝ се сърдя, даже много я обичам и уважавам. Тя е и добра артистка. И добра майка, въпреки своята заетост!“

Думите на сина ѝ в този момент сгряха сърцето на Валентина и върнаха отново самочувствието ѝ. Какво, че бяха писани, преди години?

КНИГОПИС

Турхан Расиев, Панчо Недев (съставители), „Антология – афоризми от варненски автори“, Варна, 2012 г.

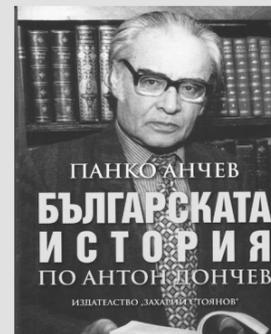

„Сменят се боговете, но не и жертвоприношенията“ – Иван Соколов

„Ако с пълна уста още искаш – ще се задавиш“ – Живко Сотиров и още много други - 20 имена на сатирици, родени от 1927 г. насам...

Панко Анчев
 „Българската история по Антон Дончев“
 Изд. „Захарий Стоянов“,
 София, 2012 г.

Тази книга е опит от страна на

автора да огледа отново извървените си години и да открие онова, което го е впечатлявало и продължава да го впечатлява в творчеството на Антон Дончев, и заедно с него да размишлява за пътя на историята и на народа ни по него.

Художник Веселин Чакъров - Море

През 1118 година в Ерусалим бил основан орден. Девет воини монаси приели тук обет за бедност. Запазил се печатът им – двама ездача на един кон. Знак за скромност. Обаче, ще минат векове и той ще придобие друго значение. Войн, а зад неговия гръб – самият дявол. Що за символ? Няма да бързае с отговора...

Кралят на Йерусалим Бодуен I (по-малкият брат на Жофроа дьо Буйон) лично отвел орден в резиденцията. По-рано на това място се намирал храмът на цар Соломон. От тук и името на тези рицари – храмовници или тамплиери. Пълното им име звучало по следния начин: "Бедните съратници на Христос и на Соломоновия храм". (Pauperi commilitiones Templique Salomoniaci)

Странно: хронистът на Бодуен I премълчава за първите години на тамплиерите. С недомлъвки тяхната история е изпълнена още от самото начало. Формалната цел на ордена е била придружаване на поклонниците през населените с войнствени сарацини земи. Но биха ли могли да изпълнят тази задача девет рицари, които не желаят да разширят своя състав.

На още един въпрос се натъква пилигримът Йохан Фон Вюрцбург. В средата на XII век той пише: Под зданието на Ордена са разположени конюшните за 2000 коне... това ли са тези 9 човека? Що за гигантски подземни пространства под мястото на храма са разчистили братята? Какво са търсили?

През 1956 г. в Манчестър са дешифрирали един от древните свитъци, намерени на територията на Израел до Мъртво море. В него се съдържа намек за безценните съкровища на Соломоновия Храм. Те били скрити преди неговото разорение от римските легионери през 70 година след Рождество Христово.

И така, думите от Кумранските ръкописи, липсващите места в хронологията, мъгляви коментирани недомлъвки от старинни източници. От този бисер, слагайки бели ръкавици, някой е съчинил ефектна версия: в Храма се пазело не само злато, но и документи за родословието на юдейските царе. Техните наследници, като че ли са избягали в земята на франките. И са дали начало на династията на меровингите. "Дългокосите" крале.

Дългите коси са само перла. Този детайл започнали да подчертават ненапразно. В древността дългите коси са символизирани лъва, знак на юдовото коляно, от което произлязъл цар Давид..., но лъвът бил знак и на коляното Даново. Знаменитият потомък на този патриарх е Самсон. Цялата негова сила, доколкото си спомняме, е била в косите му. Не само физическата, защото в онези далечни времена косите символично били свързани с ума...

Договоротът с Меровингите Римската църква подписала през 496 г. После с поддръжката на папата узурпирали престола Каролингите, произлезлите от техните среди Майордоми на са-

кралната династия. Най-знаменитият от тях е Карл Велики. На Запад той първи бил коронован като християнски император. Затова папа Льв III се възползвал от един формален повод (на тронът на Византия стояла жена, императрица Ирина) и в замяна на това получил независимост от Константинопол... именно Каролингите създават "свещената римска империя". По – точно възстаналата против православния Изток, против Византия антиимперия. Тя се разпаднала хилядолетия след това, по времето на Наполеон. Разпаднала се, но винаги се стремяла да се обедини наново.

Ю. Тютчев пише, че Бонапарт до самото си поражение така и не разбрал: именно Русия "била неговия истински противник" – борбата между него и нея била борба между законната империя и коронованата революция... какво е историята на Запада, започнала от Карл Велики и завършила пред нашите очи, това е история на узурпираната империя. Папата, въставайки против вселенската църква, узурпирал правата на империята, които разделил

ГЕОРГИ ХОДЖЕВ

НАСЛЕДСТВОТО НА ЛУЦИФЕР

(откъс)

като плячка с така наречения император на Запада... Наполеон ознаменува последния отчаян опит на Запада да създаде за себе си местната власт; този опит се провалил, защото било невъзможно да бъде постигната власт от революционен принцип."

Да, не напразно ласкателите наричали Наполеон "възкръсналия Карл".

... Последният от царувалите меровинги бил Дагоберт II. Бил убит предателски, когато спял с удар на копие в око. Обаче изглежда не им се е отдало да унищожат всички.

Ще минат векове и Жана Д'Арк стремително ще нахлуе в залата на кралския дворец Шиньон. Но поредният Каролинг – Карл VII не ще бъде на трона. Успял да се смеси в тълпата придворни. Неговата постъпка не била шега. Карл разбрал: орлеанската девственица донесла послание от някого, който стои по-високо от него. И действително, когато приближила до него, Жана просто казала: "Любезни сеньор, идвам при вас от името на краля"... още един фрагмент от перлата.

Такава е щателно пазената легенда – намек, че скритият "загубен крал" продължавал да царува. Продължавал – само по силата на своята принадлежност към Меровингите. И особени посланици от век на век напомняли на този, който стои зад кормилото на видимата власт.

Ако в тази легенда има частичка истина? Странна е постъпката на Карл VII. Странна е траекторията на историята. Тя се отклонява от естествения си път, сякаш над нея оказва влияние

някакво невидимо тяло. Някаква гигантска черна звезда.

И така, Орденът на тамплиерите е бил съзнателно ограничено съобщество на търсачи на съкровища? Но кой толкова знаещ за тайните на храма, ги е изпратил?

Тамплиерите, също както и написалият техният устав цистерциански монах Бернар дьо Клерво, покровителствал и граф Юг дьо Шампан. Някои изследователи твърдят: графът е един от оцелелите потомци на Дагоберт II. Имено той би могъл да съобщи на рицарите семейната тайна на съкровищата. А може би и другият потомък – Жофроа дьо Буйон. И изглежда след деветгодишни търсения нещо е било намерено! Неочаквано – о, чудо! – бедните тамплиери и не по-малко бедните цистерцианци едновременно получават втора глътка въздух. Първите строят на Светата Земя няколко крепости, вторите основават десетки абатства. Но от къде са дошли средствата? Може би това е бил хонорарът за свещената находка? Отново възниква предположението: зад тамплиерите е стояла

от писателят и визионера Херман Хесе. В европейската култура тя е внесена от кабалата с присъщите ѝ безкрайни размествания на букви, символи и значения. Те са сродни на хвърлянето на карти, имащи все този окултен произход.

И ето, английските изследователи М. Безант, Роберт Лий и Х. Линкълн в книгата "Свещената загадка" и в снетите от Би Би Си филми, започват игра с непонятни шифри, останали на древни пергаменти, гробници и картини. Буквите летят насам натам, като карти в ръцете на измамник. Ловкостта на ръцете в бели ръкавици е поразителна! И накрая – готово. Получава се REX MUNDI – цар на света. Да, англичаните избродирали с достъпния им бисер пределно мащабна картина. Те се отказали от франкската легенда за Мероувий, роден от морско чудовище. Намекът за откъснатия произход на основателя на династията авторите тълкуват по своему. Че Христос и Мария Магдалена имали деца(!) и, че именно те като избягали от Палестина, дошли в Южна Франция и така се сродили с франк-

направил извод папата, стоят същите тези умове, които са предизвикали лютеранската реформа (имайки предвид определящата роля на сподвижникът на Лутър евреинът Меланхтон).

Но чия ръка е изложила на всеобщото внимание чашата на Граала? Ешенбах съобщава, че арабски ръкопис за чашата е бил намерен в Толедо. Кой е бил неговия автор?

Един езичник на име Филеастанес бил много уважаван за неговата ученост. Този голям познавач на природата произхождал от рода на Соломон: неговите родители принадлежали към едно израилско семейство в продължение на много древни времена, когато светостта на кръщението още не е предпазвало хората от адския огън. Той написал историята на Граала, Филеастанес... се кланял на телеца...

Езичникът Филеастанес умел да предсказва изчезването на всяка звезда и момента на нейното завръщане... всички земни събития се определяли от движението на светилата... той казвал, че съществува предмет на име Граал. Това име той ясно прочел по звездите. А ангелското войнство го положило на земята. От тези времена за него трябвало да се грижат хората станали християни и чисти като ангелите."

И така светинята я връчва на християните, "потомък на Соломон"... именно в Толедо бил разположен център за изучаване на кабалата. Друг подобен център бил разположен в Троя, където се намирал дворецът на графовете на Шампан. По времето на Жофроа дьо Буйон го управлявал Раши, знаменит кабалист от средновековието... именно тук се явила идеята за кръстоносен поход към Ерусалим.

Именно тук, по късно на църковния събор от 1228 г., бил официално признат орденът на тамплиерите.

Дали тук не била настанена тази тайна сила, която стояла зад тамплиерите?

Дали не тук е започнал да се осъществява главният смисъл на кабалистическата тайна на разпръскването: избраните от "гоите" стават "герим", изкуствени юдеи?!

... Съгласно тази логика и самите кръстоносни походи били организирани, за да върнат трона, изгубен преди хиляда години. Тронът на Исус? Но нали Той се е отказал от земното царство, предизвиквайки яростта на юдеите, а щом е така, то не ли неговите потомци, разпнали го, отново са заговорили за този трон?

Или просто някаква игра на ума ражда всички тези ефектни легенди.

Ентузиастите се втурват към кръстоносните походи и проправят път към невидимият владетел.

Възбудените простаци търчат за чашата на Граала и техните ръце премахват конкурентите в борбата за трона.

Всички нови боготърсачи откриват "пророци" и, предизвиквайки масови психози, разрушават монолита на основите...

Ето каква процесия е оглавяла двойката ездачи на един кон. Процесията на лъжата.

ските крале. Така била основана династията на Меровингите и затова Граал – царската кръв, е това Исусово потомство."

В центъра на лукавата бисерна композиция се оказва апокрифния Исус, наследник на царството Израилево. Негови потомци са Меровингите (в това число и много честити и до днес представителни на аристократическите родове на Европа). Понататък следват заелите се да им върнат трона тамплиери. И най-сетне някаква тайна сила, стояща зад тях. Безвъзвратна смърт заплашва всеки, който застане на пътя ѝ!

Тази подредба е кощунство. И не предизвиква съмнения в своя произход.

В дадената подредба Исус е само земен цар и основател на династия. И това е характерно за влечугото, неспособно да погледне на Небето с ума си. На него Спасителят се вижда само такъв, какъвто са искали да Го видят юдеите, крещящи "осанна", но разгънали Го, веднага щом той "не оправдал" техните приземни надежди.

Произходът на идеята "играчи на перли" е разбираемо. Да се представи Христос само като лукав политик! Ето Той поглежда из зад скалата с усмивка (!), наблюдавайки смъртното наказание на своя двойник. Ето, след това той се отправя към Цейлон и Тибет, към Своите братя – посветените (масонската енциклопедия на Менли Хол) и най-сетне започват търсенията на гроба с Неговото тяло! (френският окултист Жозеф Теладан).

В средата на XVIII век римският папа изказва удивително точна идея, затова че цялата масонска мисъл е основана на отрицанието на божествеността на Исус. Зад франкмасонството,

някаква друга още по-могъща сила... Те са най-загадъчните избиратели на първия властелин на Ерусалим? Съвременник на тамплиерите, който общувал с тях в Палестина, бил знаменитият поет от XII век Волфрам фон Ешенбах. В поемата "Парсифал" той обръща внимание на важен детайл: главното достойние на рицарите била Чашата на Светия Граал... Пак перличка!

Някои смятали чашата за чудотворен съд, когато след разгъването на Христос била събрана Неговата кръв. Други твърдят: чашата е само символ; всъщност това е секрет на генеалогията на юдейските царе. Филологическо доказателство за това е близкото звучене на думите Граал и "sang raal" или "sang royal", което означава "кралска кръв". Подмяната, основана на сходството, е любим фокус на лъжеслова и заслужава бис. Тази игрословица е измислена, разбира се, не

ТАТИНА МЛАДЕНОВА

ЗА ПЪРВИЯ БАЛЕТЕН КОНКУРС В СВЕТА

Той доказва, че ако човек има истински мотивирани и добре тренирани през годините nasledници, може едно прекрасно дело да продължи. Наистина в разрез с утвърдената ни българска психика, бе многократното заявяване на даденото от една личност, отпътувала вече към други хоризонти. Паметта на доц. Емил Димитров, който напусна видимата реалност през януари 2011 година, беляза конкурса. Световната изява, съществуваща 50 години, отново събра таланти. Но различни. В началото водещи бяха СССР / още помним велики балетисти като Владимир Василиев/, Куба с Алисия Алонсо и разбира се - България. Сега сцената завзеха Китай, Корея, Япония, САЩ. А родните балетни участници не се изброиха на пръстите и на една ръка. Това поставя сериозни въпроси със сериозна важност. Как в източни страни класическият танц тържествува, защо в Турция се изграждат не само сериали и филми, шестващи по света, а и звезди на сериозното танцово наследство. В срещите, разговорите въпросът не бе подминат, а отговорът не стъписа. В далечни и по-близки държави има отношение към изкуството, към възпитанието на децата, към създаването на възможности за поддържане на традициите и още повече за създаването на нови нагласи към световното духовно наследство. Къде сме ние? С две представителки на изящството в световния триумф на балета! Добре, че все пак възможностите им бяха оценени – на трето място. Но балетната олимпиада, както натруфено прилепиха етикета към сериозния конкурс, предначерта и другата – Олимпийските игри. И в изкуството, и в спорта показахме не възможностите си, а ситуацията, в която сами сме се напънали.

И защо допускаме да воплим за подкрепа от богати, от държава, от общини и т.н. у нас?

Защото богатите духовно и надарени личности не могат и не умеят, а със сигурност и не искат да трупат пари като дебеловратите и слабоумни шкембести паралии.

Международният балетен конкурс показва няколко истини.

Оцеляването на важен културен факт се дължи на балетки и съмишленици, а не на целенасочена политика. Все още.

И друго – оценката за постиженията идва отново отвън. С присъствието на световни балетисти, с изгряващи таланти, с искрени оценки. Известният танцьор и критик Бенджамин Феликсдал покани с официалното си становище и писмо до председателя на журито проф.

ФЕСТИВАЛНА ВАРНА

Петър Луканов и колегите му към по-откровена и задълбочена дискусия за нивото на състезанието. Но. Нелицеприятните му въпроси бяха отхвърлени. Защо ли?

Днес президент на фондация "Международен балетен конкурс

От балетния конкурс на златния медалист Денис Черевичко. Снимката е направена от Нина Локмаджиева

– Варна" е синът на доц. Емил Димитров, Димитър Димитров, а в мениджмънта на събитието значимо участие има и дъщерята Соня Димитрова. Те заедно със съмишленици със сигурност не са и няма да игнорират и негативните оценки. В името на бъдещето!

Натали Братанова и Кристина Чочанова са българската гордост. И се радваме на оценките на Денис Черевичко, Австрия, носител на златен медал от XXV Международен балетен конкурс – Варна: "Благодарен съм на Господ за добрия краен резултат, който постигнах. Златният медал от Варна ще бъде много високо оценен във Виенската Щатс Опера, където от този сезон ще съм премиер солист. И на Бруклин Мак, носител на златен медал от XXV Международен балетен конкурс – Варна:

"Голяма чест е за мен да получа медал на такова престижно състезание. Тази престижна награда отваря нови врати и дава широки възможности."

Сред състезателите в младша възраст най-впечатляващо беше участието на Хъ Тайи от Китай, който беше удостоен със специалното отличие на Варна и специалната награда за млади дарования на името на създателя на конкурса доц. Емил Димитров.

ТЕМАТА "ИЛЮЗИИ И МОДЕЛИ" СЕ МАТЕРИАЛИЗИРА В "АВГУСТ В ИЗКУСТВОТО"

Като орисия се прояви темата на осмото издание на "Август в изкуството". Търсенето на имена, нови форми, идеи, млади създатели на предизвикателства остана истинска илюзия за организаторите на разнообразния в проявленията си фестивал. Моделът – обединяване на об-

щинските музеи и частните галерии във Варна се разми в уж нови идеи. Разединението сред варненските среди на различни т.н. творци, дейци на културата и тем подобни, познато от години, сега се възроди. Едно явление като "Август в изкуството",

богато на визуални, музикални, синтетични предизвикателства и наистина печелещо публика, клекна пред безпаричието. Румен Серафимов, организатор на биеналето, остана като гръмнат пред решението на общината дни преди откриването на форума. Очакваните 30 000 лева за провеждането на събитието, събиращо артисти от света, България и Варна били прехвърлени към друг, новосъздаден местен

фест "Варненски художници-Варненско лято". Но само варненски! Няма лошо. Щом пет галерии, не малки и бедни, щом известни майстори на четката са привлечени към него, значи има сила на волята, проявена, както се разбира, най-вече от Венцеслав Антонов, председател на СБХ-Варна. Хвърлянето на реплики и обвинения, както и подозрения за парични и други далавери към единия и другия фестивал единствено вгорчи атмосферата. Кой крив, кой прав историята ще покаже. Важното е, че най-вече галеристи от по-малки, но стойностни галерии, стиснаха зъби и направиха едно оригинално и не носталгично провеждане на "Август в изкуството". С малко участници, но с изненади. Една-

та – хората на изкуството могат да проявяват сила на духа и без пари, и не за пари да се обединят. Но голямата питанка е защо кандидатът за Европейска културна столица допуска подобни разпавии, които ароматизират пространството на града с провинциализъм? Варненските художници са признати по света. Защо трябва да се затварят в местен фест и да се раздират между проявления на творческите си постижения, след като могат спокойно да съществуват заедно? Заради парите ли? Тогава къде остават мастите бизнесмени? Във Варна те са също известни!

"ЛЮБОВТА Е ЛУДОСТ" ЗАВЛАДЯ ХОРАТА ОТ УЛИЦАТА

Празникът, посветен на Любовта и киното, зарадва за 20-ти път артисти и критици като гости на пищни дневни и вечерни веселби. Навиците на минаващите по червения килим при откриването също се спазиха – малцина от тях бяха в кинозалите, на пресконференциите, на дискусията "Киното и краят на света". И без един от създателите на феста Илко Раев шоуто бе щедро подпомогнато и тази година от спомоществуватели. Но за мен отново възникна въпросът защо толкова добре умеем да не зачитаме стореното от другите, от тези преди нас. Защо и панорамите на режисьорите, на ар-

тистите, някои присъстващи на празника като Гинка Станчева, не бяха съпроводени със специално организирани срещи с тях за широката публика? Това е пропуск в цялостната ни нагласа през т.нар. демократично време. Бързо зачеркваме...

Петчленното жури, начело с проф. Станислав Семерджиев не пренебрегна българското участие и специалната награда спечели премиерата "Слънчево". Филмът "Аз съм ти" на режисьора Петър Попзлатев бе показан предпремиерно, открит фестивала и не се състезава. Но община Варна гарантира за качествата му и присъди своя приз на актрисата Жанет Спасова, която от години работи в Германия. И зрители се облажи с награда заде-

то си е купил билет и се зарадва на подарък. 12-те състезаващи се ленти не бяха пренебрегнати нито от журито, нито от публиката. Интересът към българските заглавия наистина впечатли, друг е въпросът, че без овации зрителите напуснаха залата. Но важното е, че заявяваме присъствие поне като продукции. И другото – критици и жури, съставено от представители на балкански страни, Иран и Русия, не витаеха в сферите на висшите си идеи, а се докоснаха и до емоциите и вкуса на хората, за които кинаджиите работят.

Селекцията на художествения директор проф. Александър Грозев заслужи шестица. А в оценката се отразява не само широката панорама на съвременното европейско и балканско кино с ярки актьори и режисьори, а и представянето в съпътстващите програми на имена като Тарковски, Кончаловски, нетленни български филми и творци. Турското кино бе защитено с 5 панорамни продукции, показващи развитието му от 1978 г. до сега и с "В пламъци", копродукция с Германия, в състезателната програма. Ахмет Бояджиолу, член на варненското жури и председател на Филмовата асоциация в Анкара, организатор на два филмови фестивала, режисьор направи сериозен комплимент. Той отказал участие във Венецианския кино форум, за да дойде във Варна. Но не си спести истини за нивото на нашенските ленти. Без да коментира най-гледаното у нас – сериалите от родната му страна, той подкрепи нагласата на много тв зрители. Турските сериали се разпространяват в над 50 страни. Нека българските кинаджии се замислят как с мултикултурни отношения и нецензурни слова в сценариите и в играта ще обърнат повече внимание към себе си.

Поука е, че министерството на културата в Турция подпомага киното. Но по-важното е, че има частни дарители. Важното е да се знае за какво и на кого се дават пари. Бояджиолу впечатли с твърдението си, че хубаво кино се прави от страдащ режисьор /за пари/, от талантлив сценарист, от хубава идея, от човешки отношения. Не са необходими много пари. Не те са гаранция за успех.

Още от южната съседка.

Там младите автори навлизат в киното, работят и не поставят на първо място финансите. А звездите от екрана търсят комерсиалното кино. Дори влагат пари в него. И това не е парадокс, а умение да се задържиш под прожекторите, да привлечаш публика.

И отново за младите. В Турция се развива поколение кино творци, запознати със западната култура, с чужди езици, получили образования първо в родината си, после в чужбина, но завръщащи се у дома и работещи.

Представеният анализ е част работата по изготвяне на Национална стратегия за развитието на изкуствата, културното наследство и културните и творчески индустрии и културен туризъм в България. Авторът участва в екипа на Стратегията като външен координатор на Работна група «Фестивали». Структурата на текста в общи линии следва анализа, посветен на фестивалите в България.

КРАТКА ИСТОРИЯ

Във Варна през 1926 г. започва българската фестивална история. Варна е първият български град, където с участието на най-значимите фигури в националната музикална култура, се постига непосредствен синтез между нововъзникналото българско музикално изкуство и европейската традиция. След 1939 г. Втората световна война за дълго преустановява провеждането на Тържествата. Споменът сякаш е напълно изгубен. Част от инициаторите вече не са живи, а други са принудени да претърпят сложни метаворфози в променените обществени условия.

През 1957 г. новоизградените летен театър в Морската градина приютява лятната културна програма «Варненско лято», която десет години по-късно е обособена като Международен музикален фестивал «Варненско лято». Малко по-късно е поставено началото на Фестивала на българското кино «Златната роза» (1961) и Международния балетен конкурс – Варна (1964), Фестивала на червенокръстките и здравни филми (1965), Майски хоров фестивал (1967), Фестивала за куклена пиеса «Златният делфин» (1969)...

Властта третира културата и изкуствата като важен инструмент в пропагандирането на новите обществени отношения. Фестивалите са логично и естествено следствие от широкомащабното културно строителство на театри, опери, музеи, висши, средни училища и школи по изкуствата. Нужни са подходящи форуми, за да се представят техните постижения.

Управлението на културата и в частност на фестивалите, е подчинено на строга йерархия, в която участват Министерството на културата, творческите съюзи, окръжният и общински съвет за култура. Всяка важна стъпка се съгласува със секретариата на централния комитет, както и с окръжните и общински идеологически отдели на комунистическата партия. Заедно с неизбежните идеологически ограничения подобна система е и своеобразен «филтър» спрямо недостатъчно обмислени и незрели решения. Варна, като най-големият фестивален център, е жизненоважна територия за българската култура, където в условията на «студената война» властта е относително по-либерална към свободната обмяна на идеи. Така обективно се подпомагат процесите на адаптация на страната ни към културното и цивилизационно пространство на останалата част от Европа и света.

90-те години на миналия век водят до нови радикални промени. Идеологическият контрол е преодолян, но политическият се запазва. Най-значимите фестивали

ЛЮБОМИР КУТИН

ВАРНЕНСКИТЕ ФЕСТИВАЛИ – ТРАДИЦИЯ,

във Варна продължават да зависят финансово и организационно от местната власт. Постепенно се появяват и други културни оператори в лицето на фондации, сдружения, търговски дружества, читалища, но и те без подкрепата на общинската администрация трудно оценяват.

Културно просвещение читалищно дружество във Варна

Най-голям брой фестивални събития (12) се организират от фондации, сдружения и граждански дружества. Шест фестивала организира община Варна – Дирекция «Култура и духовно развитие». Културни институти и организации (Национален филмов център и читалища) осъществяват пет фестивала. Две фестивални събития се организират от Търговски дружества (Фестивален и конгресен център и Елит мюзик). Няма информация за регламента, по който е осъществен подборът на фестивалите, включени в общинския културен календар. Подобна ситуация също стимулира възможности за непрозрачност. Повечето фондации и сдружения, които организират фестивалите на Варна са регистрирани съгласно Закона за юридическите лица с нестопанска цел в частна полза. Това в съчетание с липсата на Регистър на културните оператори във Варна, ги прави невидими за обществото.

Друг основен проблем е прякото участие на общинската администрация в организацията на фестивали. За част от тях няма приети устройствени правилници, назначени работни групи, експертни и художествени съвети. Съществува дори практика експерти от общинската дирекция да участват и като художествени изпълнители във фестивали и други събития, финансирани от общинския бюджет. Подобни случаи изразяват неразбиране на функциите на общинската културна администрация. Нейната основна задача се състои в експертиза, контрол, планиране и регулация при изпълнение на културни политики. Смесването на тези функции с пряка организационна работа и художествено-творчески дейности поставя общинските служители в двойствено положение да оценя-

ват и селектират самите себе си.

Съществуващата ситуация лишава общинската администрация от възможност да създаде и осъществява система за наблюдение, анализ и контрол върху качеството на фестивалите, част от които самата тя организира. Освен това настъпилата либерализация в регулацията на културните процеси е допълнителен катализатор за неконтролно увеличаване на културните инициативи, определящи се като фестивали. За разлика от периода на 50-те години на ХХ в., когато повсеместно се изгражда широка мрежа от културни и образователни институти за изкуства, в момента протича обратен процес на тяхното заличаване. Числеността на обединените днес театър, опера и филхармония във Варна е намалена с близо две трети в сравнение с периода до 1989 г. Ако тогава те са наброявали общо около 600 назначени на трудов договор, то днес те са едва 250. Средното музикално училище «Добри Христов» запазва приблизително същия брой ученици и преподаватели, но с цената на промененото си име (Национално училище по изкуствата) и много повече специалности: изобразително изкуство, балет, фолклор и графичен дизайн. Културните домове на транспортните работници, корабостроенето, домостроене, девненските заводи... с хиляди самодейци – танцьори, музиканти, театрални, са вече избледнели сантиментални спомени за хората извън активна производствена възраст. Някогашните

пионерски и младежки домове работят в много по-ограничени мащаби. Драматично намаляват и участниците в хоровите формации на Представителния хор «Морски звъци». Центровете за художествена самодейност и «Знаме на мира» отдавна не съществуват. Няма го и Дома на народния флот със самостоятелна културна програма, школи, ансамбли и всякакъв род самодейни колективи...

На фона на главоломно намаляващите участници в художествени дейности се умножават събитията, чрез които те се «честват». Отпаднала е необходимостта от сложно съгласуване с министерство, творчески съюзи и партийни ръководства. При липсата на ясни формулирани задания, основани на анализ на потребностите и очакваните резултати, контролът

върху фестивалните събития се ограничава до спазването на законосъобразността на разходите, съгласно закона за счетоводството.

Съществуващите фестивали в общинския културен календар са представени без каквато и да е

субординация. Фестивали с европейска и световна значимост екзотично съжителстват със събития, които имат твърде скромни художествени претенции като участие и обхват. Подобна ситуация е на крачка от немотивирани и безпринципни експертни и политически управленски решения.

Провеждането на 25-те фестивала във Варна е разпределено в осем месеца - от март до октомври. Най-масивен е май, а с най-малко - март и април. Продължава наложената от миналото тенденция фестивалите да се провеждат в края на пролетта, лятото и ранната есен.

Освен неравномерното им разпределение през годината, често срещана практика е съвпадението на фестивали със сходна аудитория. През 2012 г. Балетният конкурс и Джаз фестивалът се провеждаха по едно и също време. Организирането на касови концерти извън програмата на големите фестивални форуми също влияе неблагоприятно върху тяхната организация. Липсва координация и с фестивали, организирани от други общински структури. В подобна ситуация е Младежният фестивал FUNNCITY, чието осъществяване се координира от Дирекция «Образование, младежки дейности и спорт» на Община Варна. През 2011 г. зрителите на концерт в Зала 1 на ФКЦ бяха принудени да слушат симфоничен концерт заедно със силна дискотечна музика от FUNNCITY пред входа на Морската градина.

ФИНАНСИРАНЕ

По-голямата част от фестивалните събития във Варна днес се финансират от параграф «Други дейности по културата» на общинския бюджет. В общинския сайт липсва информация за разпределението на средствата. От Прото-

кола на Общински съвет на 8 февруари 2012 г. – с. 42 – става ясно, че бюджетът за международни и местни културни прояви възлиза на 1 900 000 лв. Посоченото Приложение 24 с информация за точното разпределение на средствата, не е публикувано.

През последните 12 години се наблюдава положителната тенденция Община Варна да увеличава подкрепата си за фестивалите. В сравнение периода до 2000 г. тяхното финансиране е нараснало с над седем пъти. През 1999 г. общинският бюджет изразходва за фестивали около 250 000 лв. Ако се вземат под внимание инфлацията, реалното посъщаване на хотелските и транспортни услуги, командировъчните разходи, хонорарите, разходите за реклама, ще се установи, че реално в момента Община Варна влага около три пъти повече средства във фестивали. За разлика от преди обаче, те се разпределят между много повече участници по неясни критерии. Девет от включените в календара фестивали, са създадени след 2000 г.

За да се очертае реалната картина от голямо значение биха били данните за приходите от други източници: европейски програми, министерство на културата, рекламоделатели, спонсори, дарители, входни билети. Поради отсъствие на статистически стандарти и методика за наблюдение няма надеждни инструменти за реалното им отчитане.

Специфична особеност на фестивалите във Варна е, че голяма част от тях са с вход свободен. Основанието за подобна мярка е решение на Общински съвет – Варна от 2004 г. Независимо че съветниците са водени от благородните мотиви за осигуряване на достъп на хора с ниски доходи, подобна система, особено за ММФ «Варненско лято» среща все по-аргументирани критики. Безплатният вход, освен че необосновано подценява изкуството, което се представя, е и своеобразна пречка за развитието на фестивален туризъм – заради отсъствие на система за резервации на места. Не може да се гарантира и сигурност, доколкото покупката на билет е своеобразен договор между зрителя и организатора и съдържа застрахователна полица в случай на инцидент.

Голямата зависимост на фестивалите във Варна от общинския бюджет им дава една относителна сигурност, която не се влияе в толкова голяма степен от динамиката на икономическите процеси. От друга страна обаче, това в значителна степен затруднява дългосрочното планиране на събитията, доколкото всяка година преди приемането на общинския бюджет, фестивалите не са в състояние да подписват договори. За перспективно програмиране с хоризонт от две-три години напред е невъзможно дори да се мечтае.

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ

ПРОГРАМИРАНЕ И ХУДОЖЕСТВЕНО СЪДЪРЖАНИЕ

Провеждането на фестивали през топли месеци на годината е практика, характерна не само за Варна, а и за света. Лятото е ваканционен сезон, в който регулярното културно и художествено производство отстъпва място на празнични събития.

Фестивалите са място за среща на професионалисти и любители, които манифестират обществената значимост на своята артистична дейност. Често за любителите дори е по-важно срещата помежду им, отколкото пред публиката.

Данните показват, че повечето фестивали (17) представят професионално творчество и изпълнителско изкуство. Осем фестивала са насочени към любители. Интересно е, че седем от тях са създадени през последните 20 години. Относителният дял на новите фестивали за професионално изкуство е значително по-малък. Подобни събития изискват много по-високо експертно равнище и организационен капацитет. Също така те са и доста по-скъпи. Фестивалите за любители, основани през последните 20 години, са насочени към музиката (фолклор, стари градски песни, поп музика, песни за деца), театър за деца и танц (фолклор и балет). Фестивалите за професионално ангажирани участници, започнали след 1989 г., са в сферата на визуалните изкуства, кино, театър и джаз музика.

Фестивалите за професионалисти са в три разновидности. Форумите с репрезентативен характер се стремят да програмират възможно повече участия на национално и световно признати художествени творци и интелектуалци (ММФ „Варненско лято“, „Варненско лято“ – джаз и театър, Европейски музикален фестивал, Летни научни срещи, „Славянска прегръдка“). Втората група фестивали са състезания с участието на утвърдени и млади професионалисти („Златна роза“, „Златният делфин“, Международен фестивал на анимационния филм, Биенале на графиката, „Любовта е лудост“, Международен фестивал на ксенометражното кино, Международен фотографски салон). Третата, най-малобройна група фестивали, са изцяло насочени към поощряване на младите, проходящи в определено професионално художествено поприще (Международен балетен конкурс, Национален конкурс за чешка и словашка музика, „Откритие“). Във Варна все още не са наложени фестивални форуми, които активно да манифестират каузи, тенденции и процеси в съвременното художествено творчество. Обстоятелството, че се провеждат преобладаващо през летните месеци налага различен стандарт на поведение и общуване. При него дебатването, експеримента и алтернативното мислене отстъпва място на удоволствието, инерцията на масовите клишеета и съгласието около бесспорните авторитети. Затова често срещана е практиката част от гостите на варненските фестивали да ги при-

емат по-скоро като неангажиращо допълнение на лятното безгрижие.

Фестивалите във Варна не са създали и работеща система, която да подпомага регулярно контрактиране в създаването на нови творби. Последниците се изразяват във все по-голямото отдалечаване на града и региона от актуалните творчески процеси в националната, европейска и световна художествена култура. Към направения извод е задължително да се добави отсъствието на подходящи условия като сцени, изложбени площи, осветление, озвучаване, техническо оборудване, които отговарят на световните стандарти. Но това е предмет на отделен и специален анализ.

Част от дебата за фестивалите на Варна през годините е и мястото на тяхното управление. Пет от 25-те фестивала в културния календар се организират в столицата: Фестивал на българския игрален филм „Златна роза“, Международен балетен конкурс, Международен фестивал на анимационния филм, Международен театрален фестивал „Варненско лято“ и Международен фестивал на ксенометражното кино. Става въпрос за утвърдени международни събития, за чиято организация Варна няма необходимия капацитет. През последните години, за разлика от преди, тези фестивали получават общинска финансова подкрепа. Както и за останалите събития липсва публична информация за нейния обем. По този повод от време на време припламват искри на недоволство сред местната общност. Проблемът не е нов. Още през 20-те на ХХ в. възникват остри разногласия между софийския и варненски обществени комитети на Летните музикални тържества. Като резултат общината Варна оттегля финансовата си подкрепа. Така в комбинация със световната рецесия от този период през 1932 – 1934 г. тържествата са прекъснати.

По-общият проблем е, че фестивалите все още в много малка степен се съобразяват с особеностите на местната среда и начин на живот. Тук става въпрос за целогодишни дейности, свързани с образователни инициативи, обучения, семинари, дискусии, ангажиране на доброволци, приобщаване на местния бизнес и цялото многообразие от морални и материални форми на подкрепа ...

ДЪЛГОСРОЧЕН ЕФЕКТ

На пръв поглед фестивалите, които създават художествен продукт, изискват твърде големи ресурси. Особено в условията на криза се отправят чести призови, че подобно разточителство на държавни и общински средства, е неуместно.

В действителност при обвързването на фестивалите с дългосрочните и важни художествени процеси, с туристическата индустрия и потребностите на местната общност води до няколко групи положителни последици. Преди всичко високото качество на представената художествена фе-

стивална продукция задава нови стандарти в организацията на културния живот на града. На второ място, възможността да се популяризира съвременните тенденции на различните изкуства приобщава Варна и региона към световните и европейски културни процеси. Мобилността на творци и изпълнители създава нови перспективи за обмяна на културни и художествени ценности. Привличат се и допълнителни инвестиции от централната власт, финансиращи програми и корпорации.

Непреки ефекти са свързани с допълнителните разходи, които посетителите на фестивала правят в съответното място. И при двата случая се създават сезонни или постоянни работни места, включително и чрез възможността фестивалите да удължават туристическия сезон. Увеличават се постъпленията в системата на транспорта, ресторантьорските и хотелиерски услуги, част от които влизат в общинския бюджет като преки данъци и такси.

И накрая, успешно организирани фестивални събития създават ново отношение към изкуствата, културата и творческите индустрии сред най-широки обществени слоеве. От тук се култивират важни лични и обществени добродетели: намирането на повече творчески решения във всекидневното съществуване, уважение

към традицията, интелектуалните усилия, сплотеност, по-добри умения за работа в екип и межкултурна толерантност.

ОБООБЩЕНИЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ, СВЪРЗАНИ С ФЕСТИВАЛИТЕ, ВКЛЮЧЕНИ В ОБЩИНСКИЯ КУЛТУРЕН КАЛЕНДАР

1. Няма огласени правила и процедури, чрез които фестивалите се включват в общинския културен календар и получават общинско финансиране.

2. Отсъства публично достъпна информацията за разпределението на средствата за фестивали, съгласно Приложение 24 от годишния общински бюджет.

3. Нарушаването на основни стандарти в публичното представяне на фестивалите във Варна е предпоставка за непрозрачно управление.

4. Част от фестивалите нямат приети устройствени правилници, в които се регламентира управлението им.

5. Общинската администрация не е създадена система за наблюдение, анализ и контрол върху организационното и художествено качество на фестивалите във Варна.

6. При липсата на ясно формулирани задания, основани на анализ на потребностите и очаквани резултати, контролът върху фестивалните събития се ограничава до спазването на законосъобразността на разходите, съгласно закона за счетоводството.

7. Повечето фондации и сдружения, които организират фестивалите на Варна, са регистрирани съгласно Закона за юридическите лица с нестопанска цел в частна полза. В съчетание с липсата на Регистър на културните оператори във Варна, се създават условия за непрозрачност в управлението на фестивалите, финансирани с общински средства.

12. Невъзможно е перспективно програмиране на фестивалите с хоризонт от две-три години напред.

13. Фестивалите във Варна имат по-скоро репрезентативен и имиджов характер, отколкото като територия за популяризиране и приобщаване към определени тенденции и процеси в съвременното художествено творчество.

14. Художественото и организационното равнище на фестивалите отдалечава Варна от актуалните творчески процеси в националната, европейска и световна култура и изкуство.

15. Организаторите на фестивали не работят целогодишно със заинтересованите страни: публика, художествени творци, мениджъри, децата и младежите. Интересът към тях от страна на местната общност намалява, губейки в конкуренцията с глобално разширяващата се индустрия на свободното време.

16. Неуредените патентни права с търговските марки на фестивалите са реална опасност да пострада тяхната репутация, както и за доброто име на града. Също така се възпрепятства разгръщане на различни форми на предприемачество и по-активното им обвързване с културните и творческите индустрии.

17. Между част от организаторите на фестивали в общинския културен календар съществуват конфликти, които накърняват престижа на съществуващите събития.

ПОСЛЕСЛОВ

Предложеният анализ, без да претендира за изчерпателност, е съобразен с указанията на Съвета за административна реформа от април 2010 г. за изготвяне на стратегически документи в Република България. Основно изискване при изготвянето на Националната, регионални и общински стратегии е принципът на публично партньорство между институциите на държавната власт и местно самоуправление и гражданското общество. Пряк израз на това партньорство са обществените консултации, които са първа крачка при създаването на всеки стратегически документ.

Авторът се надява, представените наблюдения и изводи, да послужат за конструктивен и продуктивен дебат, посветен на състоянието и перспективите пред изкуствата, културното наследство и културните и творческите индустрии и културен туризъм във Варна.

ЕЛИ ЛОЗАНОВА

СЪЗДАВАНЕ НА ЛЮБОВЕН КВАДРАТ

Някои неща само на мен може да ми се случат. Например да отида с втория си мъж на море и да срещна на плажа първия. И стой, та ме гледай между двамата!

Първият – синеек красавец, с тежест, с положение. Вторият – зеленоок красавец, тънък и строен, страшно обещаващ, понеже е млад до безобразие и няма как вече да е направил положение. Но ще направи, аз имам нюх към тия неща. Стоят значи двамата и си разменят въпросително погледи над главата ми, щото това си е предимството на ръста. Въпросът в погледите им не се отличава с особена фантазия: „Къф е па тоя?“ – общо взето. Би могло да им хрумне далеч по-оригинална идея, както ги познавам. Но след кратък и съдържателен размисъл решавам, че за момента ще съм далеч по-доволна да отговарям на въпроса „Къф е па тоя?“, отколкото да обмислям предложения да прекараме бурна любовна нощ тримата – нали споменах, че ги познавам. Не особено оригинално, без никакъв патетизъм казвам:

- Ъъъ, здрасти, това е Алекс, настоящият ми съпруг, това пък е бившият ми съпруг – Лео.

- Оу! – кратко казват и двамата и незнайно защо решават, че ще е много уместно да прием по едно на близкия бар. Кой разрешава да се правят барове по плажовете? И кой им позволява да сервират картини там? Кротко се напивам, докато двамата ми съпрузи – бившият и настоящият – беседват по темата „мен“, умело вплетена в темата „коли“, щото доста бързо разбраха, че това им е общата страст. Малко съм обидена – та те изобщо ме игнорираха! Скучно ми е и разглеждам с истинско любопитство бутилките на бара. Никога не бях обръщала внимание колко са интересни. В момента всичките ми приличат на някакъв вид боеприпас, изобщо на оръдие, което може да се използва в директен ръкопашен бой. Кърваво пребиване на съпрузи на плажен бар! Ще трябва да започна да си колекционирам страни бутилки. Или нещо друго, все едно какво. Защо не и мъже? Женени за мен. В този момент съм готова да се закълна, че никога повече няма да се запознавам със свободен мъж. Не и във вторник. Никога!

Един приятен господин сядна на съседното столче, навярно е подушил сложната ситуация, защото се опитва да ме измъкне от нея. Завързваме разговор, през цялото време аз се надявам много усилено, че е женен, но нещо ми подсказва, че не е. Кой мъж би стоял да си говори с пренебрегната (заради разговор за коли) и от двамата си съпрузи жена на плажен бар, ако собствената му съпруга се навърта наоколо? Особено, ако е вторник! Приблизително на третата минута разбирам, че ме свали и то без никакъв финес в присъствието и на двамата ми съпрузи, но го оставям докъм 15-тата да си мисли, че това е пълна мистерия за мен. Навярно се има за неотразим. Това не отговаря съвсем на истината, но ми е жал да го разочаровам толкова бързо

и си давам вид на не много отегчена. И изведнъж така ми писва от всичко, че просто ставам и си тръгвам. Единственият, комуто това прави някакво впечатление, е застаряващият мачо, който ме свалеше. Всъщност, не беше толкова изненадан, че не му отвърна. Изненадата му дойде по-скоро от момента, в който ми писна – не беше нито рано, нито късно – просто някъде на едно такова някакво място – да ми се чуди човек.

От мартинито ли, от мачото ли, от обръкването ми семейство, или от мен самата – не знам, но изведнъж ми се доповръща. Прииска ми се да избягам, да ме няма, да изчезна. И понеже нямам никакви суицидни наклонности, решавам просто да избягам. Не знам защо си помислих, че като отида на място, където никой не ме познава, ще успея да избягам и от същността си. Ето това изобщо не ми е ясно! Обаче тогава май прекалено силно ми се е искало да вярвам, че е възможно и затова така усърдно натъпках няколко ненужни парцала и любимия си гердан от дървени фигурки в една чанта и побягнах към автогарата. За да видя, че автобусът тъкмо тръгва.

Но както вече казах, някои неща само на мен може да ми се случат.

Като да тичам с всички сили точно след този автобус. Не че нямаше други, но първият от тях тръгваше след цели трийсет минути. А прекомерното търпение изобщо не е сред недостатъците ми. Знаех си, че изпусна ли този, ще се върна в хотелската стая с наведена глава и подвита опашка. А тъкмо събрах кураж да си тръгна от провала, наречен втори мой брак. Колко удобно, че Алекс толкова хареса Лео, че Лео толкова хареса Алекс и че двамата изобщо се оказаха на един и същи плаж в траекторията на един и същи мой поглед. Отдавна трябваше да си тръгна. С възрастта обаче ставаш все по-инертен, уютът на навика така предателски те залюлява в измамното си удобство, че заспиваш, заспиваш, заспиваш. А когато (ако изобщо) се събудиш, откриваш, че животът ти е минал, никак скучно, пропуснал си да сбъднеш мечтите си, защото си

се предал на измамното удобство на равните пътища. Е, не! Ако не хвана този автобус, просто ще се върна в асфалтирания си живот, в който мога да се похваля единствено с това, че съм омъжена за перспективен и скандално млад мъж. Което, като се позамисли човек, не е кой знае какво постижение!

Затова се хвърлям пред автобуса, който маневрира, за да излезе от автогарата, отчаяно размахвам ръце, измислям най-правдоподобната история, която придружавам с тлъста банкнота, а това кара шофьора тутакси да повярва на моите измишльотини и тръгвам най-после към непознатата стръмна пътека.

Споменах ли, че някои неща само на мен може да ми се случат? Например, автобусът да се повреди, да го задминат всички останали автобуси за всички непознати места, а аз да остана на пътя, точно зад табелата „Внимание! Тесни банкети!“. На всичкото отгоре да завали най-проливният летен дъжд и да отбие и последното достойнство, което ми е останало, точно преди двамата ми съпрузи, заедно със застаряващия мачо, да дойдат да ме приберат.

Те не задават въпроси. Свикнали са, че някои неща само на мен може да ми се случат!

ВАНИЛИН ГАВРАИЛОВ

Пътят към истината е толкова дълъг, че и най-упоритият оптимист не може да му види края...

Себелюбието е един своеобразен акт на хуманизъм. Само че към един човек...

Когато идеалът ти е подчинен единствено на материалните блага, подчинението е идеално.

Отговорът на въпроса кой живот е по-хубав – този тук, на земята, или онзи – на небето, зависи до голяма степен от възрастта на отговарящия.

Най-успешният политик е онзи, който знае от кого да вземе с мяр-

ВЕНЦИСЛАВ БОЙЧЕВ

МЕМОАРИ

Всичко живо се затири да остави тука дири. Кой, където свари, пише мемоари.

САМОЧУВСТВИЕ

Не едно кандило се смята за светило.

ДОНКИХОТОВЩИНА

В борбата с вятърните мелници има само делници.

ПИРОВА ПОБЕДА

От марша ни победен, народът – все по-беден.

КАК ДА ГО МРЪДНЕСИ

Който си плаща – не се поклаща.

ЖИТИЕ

Прочут, но – шут.

ЛУННАТА ПЪТЕКА

Макар и толкова лирична, заменям я вече с клинична.

ка в своя джоб и на кого да даде с мярка от държавния.

Мярката за собствено благополучие у един политик зависи от две неща: от апетита му и от амбициите на жена му.

Синджирът на властта оковава глупците, а зад тях политиките си въртят синджирчето.

Най-силното оръжие срещу сериозната истина е усмихнатата лъжа.

Дилетантщината не издържа само срещу супердилетантщината.

Всеки народ може да тъне в тежка мизерия, докато отгоре плуват лезковъртяни управляващи...

КАЛИН КАЛИНОВ

ПОЗДРАВ ПО НАШЕНСКИ

-Добър ден!
-Какво казахте?
-Казах, добър ден!
-Какво желаете?
-Нищо, пожелах ви... добър ден!
-Как така?
-Ей така!...
-Все пак, вие нещо ще поискате от мен.
-Нищо няма да поискам. Пожелах ви...
-Момент, тук нещо не е наред – има някакво недоразумение. Никой днес не пожелава „ей така“... добър ден! Вие след месец, или година, сигурно ще поискате нещо от мен?
-Нищо няма да поискам от вас.
-Защо ме поздравявате тогава?
-Защото сме съседи.
-Това още не е достатъчно основание за поздрав.
-Майната ти!
-Ето, това е поздрав по нашенски – от сърце и душа! Другото е фалш и интереси.

ЕПИГРАМИ

НЕОВАРИАНТ

Червената шапчица вече не пита: „Бабо, защо са ти големи зъбите?“, а каде си скрила от пенсията парите?

НАУЧЕН ПОДВИГ

Извършихме научен подвиг! – както се казва. Научихме и маймуната да се изказва...

ПОСЛЕСЛОВ

Казвам ви го с ясно съзнание, и да приключим веднага спора. Великото Народно Събрание се прави от велики хора!

ВЕСТНИК „КИЛ“ -
С МЕДИЙНОТО СЪДЕЙСТВИЕ
НА ТЕЛЕВИЗИЯ
„ЧЕРНО МОРЕ“

Пътувайте с вестник

Той ще ви отведе в страната на прекрасното. Ще ви достави духовна наслада със своите стихове, разкази, есета, с историческите и публицистични материали, които публикува на страниците си. Всичко това само срещу 6 лева годишен абонамент. 12 броя в годината. Абонирайте се за вестник „КИЛ“. Каталоген № 2584

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

Иван Овчаров – главен редактор

Ванилин Гавраилов, доц. Людмила Стоянова,

Ангел Дюлгеров, Станка Бонева, Симеон Илиев

Ръкописи не се рецензират и не се връщат.

Хонорари се изплащат последните четвъртък и петък на месеца от 14 до 16 часа.

Издавателство МС ООД, Печат: Разград Полиграф ООД

месечно издание

Култура, Изкуство, Литература

ISSN 1310-120X

адрес на редакцията: 9000 Варна, ул. „Крале Марко“ 11,

тел.: 052/639 374; 0885 210 890

e-mail: kil2009@abv.bg

www.kiliteratura.ucoz.com

Издава се с финансовата подкрепа на Община Варна